

چرا شیعه همیشه امیدوار بوده است؟

نقش تفکر مهدویت در تحولات تاریخ شیعه در گفت وگو با رئیس پژوهشکده علوم و معارف حدیث

نقش تفکر مهدویت در تحولات تاریخ شیعه در گفت وگو با رئیس پژوهشکده علوم و معارف حدیث

عنصر انتظار در مجموع باورهای شیعی، همواره با تفکر امید افرین آمیخته شده است و در واقع، شیعیان در طول تاریخ پس از ائمه علیهم السلام و آغاز دوره غیبت کبری، چشم به راه آینده‌ای روشن بودند و این مسئله در مجموعه تفکرات آنها نهادینه شده بود از این رو نگاهشان به آینده‌ای همراه با امید بود و هیچ‌گاه سختی‌های روزگار آنها را در تنگنا قرار نمی‌داد.

رئیس پژوهشکده علوم و معارف حدیث با بیان این مطلب گفت: بسیاری از قیام‌ها و انقلاب‌هایی که در طول تاریخ شیعه رخ داده از این بینش و تفکر نشأت می‌گیرد.

حجت‌الاسلام والمسلمین سید محمدکاظم طباطبایی، مدیر گروه نهج‌البلاغه دانشکده علوم حدیث در خصوص نقش عنصر انتظار در حرکت سیاسی و اجتماعی شیعیان در طول تاریخ، عنوان کرد: انتظار از منظر لغوی به معنای چشم به راه تغییر و تحول است؛ لذا خانواده‌ای که در انتظار تولد فرزندی به سر می‌برد بدین معناست که آنها چشم به راه تغییر و تحول جدیدی هستند که معمولاً با تعالی و پیشرفت، همراه خواهد بود.

این استاد حوزه و دانشگاه ادامه داد: طبیعتاً مجموع عالمان شیعی که در ارتباط با موضوع انتظار، مطالبی را به رشته تحریر در آورده‌اند همواره سعی کرده‌اند حالت امید به آینده روشن و جدید را در مجموعه تفکرات شیعیان نهادینه کنند و آنها را همواره امیدوار پیش برند.

کارشناس برنامه تلویزیونی هنگام درنگ با اشاره به آیات موجود در زمینه مهدویت از جمله آیه 5 سوره مبارکه قصص مبنی بر «وَوَدَّعِدُّ أَنْ تُثْمِنَ عَلَى الَّذِينَ اسْتَضَعُّوا فِي الْأَرْضِ وَتَجْعَلَهُمْ أُمَّةً وَتَجْعَلَهُمُ الْوَارِثِينَ» گفت: این آیات نشانگر آن است که ما آینده‌ای داریم که دین به طور کامل در آن، حاکم خواهد شد و مستضعفان، وارثان زمین خواهند شد. همچنین در تفکر مهدوی، عنصر عدالت، بسیار مورد توجه است.

حجت‌الاسلام طباطبایی با بیان اینکه ما منتظر جهانی آکنده از عدل و قسط هستیم، اظهار داشت: بنابراین هر قدمی که بتواند ما را به جهان مملو از عدل نزدیک‌تر کند در راستای تفکر مهدوی است لذا بسیاری از قیام‌ها و انقلاب‌هایی که در طول تاریخ شیعه رخ داده است ناظر بر این بینش و تفکر به شمار می‌رود.

وی در خصوص نوع ترجمانی که می‌توان از مسئله انتظار در فعالیت‌های سیاسی، اجتماعی و فرهنگی داشت، بیان کرد: با توجه به اینکه در دوران قدیم وقتی شیعیان در بررسی روایات با مسئله انتظار روبه‌رو می‌شدند و فضایی را برای منتظران بیان می‌کردند عبارات زیبایی به چشم می‌خورد که این عبارات می‌تواند ترجمان بحث انتظار باشد و در همین راستا در روایتی از امام سجاد(ع) آمده است «انتظار القرج من القرج» و یا «انتظار القرج من اعظم القرج» یعنی آن حالت انتظاری که در فرد پدید می‌آید به گونه‌ای فرج و گشایش را برای وی به ارمغان خواهد آورد.

عضو هیئت علمی دانشکده علوم حدیث قم در پاسخ به این سؤال مبنی بر آنکه چگونه انتظار می‌تواند گشایش و فرج را به دنبال داشته و یا حتی جزو برترین گشایش‌ها به شمار رود، ابراز داشت: اگر بخواهیم مراد امام سجاد(ع) را از این احادیث دریابیم این گونه می‌توان گفت که وقتی ما منتظر روزگار عدل، داد و آینده‌ای روشنی هستیم، یعنی؛ ما معتقدیم که با امامت حضرت مهدی عجل‌الله تعالی فرجه‌الشریف، جهانی مملو از عدل و داد پی‌ریزی می‌شود که در راستای هدایت همه انسان‌ها بوده و تکامل آنها را محور کار خویش قرار خواهد داد.

وی عنوان کرد: اگر ما می‌خواهیم در آینده، جهانی این گونه داشته باشیم منتظر بودن ما به این معنا نیست که خلاف این جریان و هدف، حرکت کنیم بلکه شخص منتظر باید خود را برای محیط آینده آماده و تمامی فضایل اخلاقی را کسب و نسبت به رفع رذایل اخلاقی اقدام کند. لذا منتظر واقعی باید به گونه‌ای زندگی کند که هر آن و لحظه‌ای که امام زمان(ع) ظهور کردند او نیز صلاحیت و شایستگی همراهی حضرت را داشته باشد.

این پژوهشگر برجسته دارالحدیث قم با تأکید بر آنکه فرد منتظر باید صالح باشد، عنوان کرد: شخص منتظر که نگاهی خوب و نیکو به آینده دارد باید خود را برای فضای پس از ظهور آماده کند و لازمه این مطلب آن است که فضایل اخلاقی را در خود زنده کرده و رذایل اخلاقی را رفع کند. طبیعتاً ترجمان انتظار، همان بحث تکمیل انسان، آدم‌سازی و هدف خلقت است که تمامی آنها در یک مجموعه و در یک هندسه یک‌دیگر را پشتیبانی می‌کنند.

وی ادامه داد: وقتی ما، خدا، حجت‌الهی و هدف خلقت را با هم مدنظر داشته باشیم در می‌یابیم که هر سه در یک راستا به انسان‌سازی و تکامل بشر کمک می‌کنند و لذا انتظار نیز زمینه همین تکامل را برای کلیه انسان‌ها فراهم می‌کند.

حجت‌الاسلام طباطبایی درباره نهادهای سازی فرهنگ مهدویت خاطرنشان کرد: ما به جهانی مملو از عدل و داد می‌اندیشیم که در آن جهان، همه چیز در سر جای خود قرار دارد. وقتی ویژگی‌های جهان پس از ظهور را بررسی می‌کنیم به این نتیجه می‌رسیم که بسیاری از این ویژگی‌ها در حوزه اجتماعی و عمومی در زمان حضرت بقیة‌الله الاعظم، به وجود خواهد آمد اما در حوزه فردی، ما می‌توانیم بسیاری از آنها را به وجود آوریم شاید ما نتوانیم جهان را پر از عدل و داد کنیم ولی می‌توان عدالت را درباره خود، خانواده، شهر و کشور خویش محقق کنیم لذا ما باید در این راستا حرکت کنیم.

وی تصریح کرد: باور انتظار نباید فقط به دعا کردن برای ظهور حضرت حجت(عج) ختم شود؛ باور به انتظار این است که من فردی مهدوی بوده و به گونه‌ای زندگی کنم که مورد رضایت حضرت ولی‌عصر(ع) است پس این تفکر باید در میان مردم به وجود آید که ما از افراد صالح در روی زمین باشیم و براساس روایاتی که در این زمینه به دست ما رسیده، آمده است که اگر می‌خواهید شیعیان ما را بشناسید آنها باید به گونه‌ای باشند که اگر وارد شهر یا روستایی شدید، بهتر از آن فرد شیعه در آنجا وجود نداشته باشد. رئیس پژوهشکده علوم و معارف حدیث در پایان گفت: برای نهادهای کردن فرهنگ انتظار میان مردم باید فرهنگ فضایل اخلاقی را به آنها القا کنیم و بدین معنا که هر فردی ابتدا جایگاه وجودی خویش را شناخته، هویت خود را درک کرده و سپس، خود را در مسیری قرار دهد که مورد رضایت خداوند متعال و ائمه اطهار علیهم‌السلام را در بر داشته باشد.